

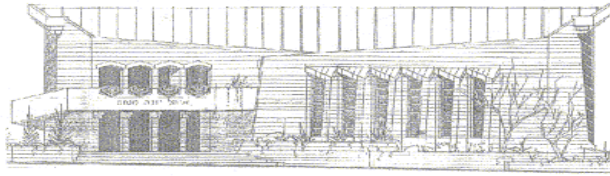
Ohel Yonah Menachem

Synagogue &
Community Center

Rabbi David Spector

דוא"ל:

vaad@ohelyonah.com

בית כנסת
ומרכז קהילתי

הרב דוד ספקטור

אתר אינטרנט:

www.ohelyonah.com

דרשה לפי שמות תשע"א מאת הרב דוד אברהם ספקטור בנושא:

וְהָן לֹא יִצְמִינוּ לִי

שבת שלום. נפתח בחידון. איך היה לבוש משה רבינו במצרים. בשטריימל או בכיפה סרוגה? התשובה תלויה באיזה ספר ילדים עם ציורים נסתכל. אבל שתי התשובות לא נכונות. הנצי"ב מוולוז'ין אומר שהיה לבוש בלבוש מצרי ולכן (ד,א) אמר משה: וְהָן לֹא יִצְמִינוּ לִי וְלֹא יִשְׁמְעוּ בְּקִלִּי כִּי יֹאמְרוּ לֹא נִקְרָא אֱלֹהֵי ה'. אתה נראה כמצרי ולא כיהודי מאמין ולכן לא אתה הגואל וכך כותב הנצי"ב (שיבת ציון, "אחרית כראשית" עמ' 17, ובקיצור בהעמק דבר): וְהָן לֹא יִצְמִינוּ לִי - "משום שלא היו יודעים את משה לגדול בתורה... וגם לא נודע בקדושה ובחסידות, שהרי בנעוריו גדל בפלטרין של פרעה ועוסק בחכמות חיצוניות, ומלוכש ומדבר כמצרי, שעל-כן חשבוהו בנות יתרו כאיש מצרי." (ב,יט): וְתֹאמְרוּן אִישׁ מִצְרֵי הִצִּילָנוּ. משה למרות שגדל בחברה מצרית, הוא נשאר יהודי מאמין ואפילו הופך להיות איש א-לוהים. זה לא פשוט לגדול בתרבות שונה וקדם לו יוסף, שלא לחינם קוראים לו יוסף הצדיק. יוסף גדל גם בודד בחברה המצרית ועמד בניסיונות קשים. (בראשית לט) וְתִשָּׂא אֶשֶׁת אֲדֹנָיו אֶת עֵינֶיהָ אֶל יוֹסֵף... וַיִּמָּאן... וַתִּתְּפֹשֶׁהוּ בְּבִגְדוֹ... וַיִּנָּס וַיֵּצֵא הַחוּצָה. ונשאלת השאלה: מה נתן ליוסף את הכח לעמוד בניסיון הקשה הזה ולא להיכשל עם אשת פוטיפר: דמות אביו! כמסופר במסכת סוטה (לו): ש"באותה שעה בא[ת]ה דיוקנו של אביו [יעקב] ונראתה לו בחלון, אמר לו: יוסף, עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפוד ואתה ביניהם, רצונך שימחה שמך מביניהם? "זה פלא! אביו נמצא בארץ כנען במרחק אלפי ק"מ מיוסף, אבל עדיין דמותו המוסרית משפיעה על יוסף והוא לא נכשל ועומד בניסיון. לא כולנו משה רבינו ויוסף הצדיק, שמסוגלים להיות בחברה שמאד שונה מהם ולא להיכשל. לא פעם ולא פעמיים באו אלי הורים ושפכו את מר לבם על בנם או בתם שעזבו את דרך התורה. מה קרה ובעיקר למה זה קרה, הם שואלים. אין לזה תשובה אינסטנט. יש לזה הרבה סיבות, אבל בכמה מקרים ראיתי שהסיבה היתה שאחרי שהם עזבו החממה של הישיבה התיכונית או האולפנה, הם הלכו לחברה שלא רגילים בשבת, כשרות וצניעות. זה השפיע עליהם והם לא עמדו בניסיון. לא כל אחד הוא משה רבינו ויוסף הצדיק. ולכן כותב הרמב"ם בהלכות דעות: "דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו, נוהג כמנהג אנשי מדינתו, לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים."

התופעה הזו של דתל"ש, "דתי לשעבר", לא קורה רק בצבא. זה קורה לפעמים גם בשירות לאומי, באוניברסיטה ואפילו במקום עבודה. לפעמים הסיבה לכך היא חוסר מודעות עצמית. כשאדם יוצא מהחממה הדתית לעולם הגדול והפתוח, השיקול העיקרי הוא לרוב קידום, קריירה, אתגר, מעמד חברתי, פרנסה ורמת לימודים גבוהה. שאלה אחת הוא לא שואל את עצמו. מי החברה, שאחיה עכשיו איתה. האם הם ישפיעו עליו להתרחק מדרך התורה או להיפך הוא יהיה מסוגל לעמוד בניסיון כמשה ויוסף ואפילו יקרב אותם לדרך התורה? לפי ניסיוני האישי של שנים בחברה של גויים ולהבדיל בחברה יהודית חילונית שאלה זו חייב כל אדם לשאול את עצמו. ואם הוא מגיע למסקנה שהוא לא יכול לעמוד בניסיון ימשיך גם אחרי התיכון למסגרת דתית, כגון מסלול ישיבת הסדר בצבא, לימודים במכללה דתית ועבודה במקום סולידי. לעומת זה יש רבים, שיכולים לעמוד בניסיון כמשה ויוסף והולכים למקום שרחוק משמירת מצוות והם אינם מושפעים אלא משפיעים ומקבלים לתורה. אחד כזה היה ר' זירא (סנהדרין לו.), שהיה גר בשכנות עם בריונים (לפי רש"י: הם פריצים, פרוצים) והיה מקרבם שיחזרו בתשובה, אף שחכמים הקפידו עליו שהוא גר איתם. וכן מסופר על ר' יהושע בן לוי (ברכות ז.) ועל ר' מאיר ואשתו ברוריה (ברכות י.) שהיו גרים עם הבריונים ביחד. יתירה מכך מובא במסכת כתובות (ק): "לעולם ידור אדם בארץ ישראל, אפילו בעיר שרובה עכו"ם (גוים)". כמו חברון, יפו העתיקה, לוד ורמלה. וכך נפסק ברמב"ם (מלכים ה,יב) ובשלחן ערוך (אבן העזר עה,ג) ומוסיף לזה הרב אליהו קלאצקין בספרו דבר הלכה (פרק לח, עמ' 55): "דהוא הדין מקום שרובו צדוקים ומומרים". ובעברית מודרנית: מקום שרובו חילוניים. אמנם הרמב"ם (דעות ו,א) מתנה את זה בזה שלא כופים עליו להתנהג כמותם אלא ישאירו לו את החופש לנהוג כמנהגו במוסר ובשמירת המצוות, אבל "אם... אין מניחים אותו לישב במדינה אלא אם כן נתערב עמהן ונהג במנהגם הרע יצא (משם)...."

וכך ניתן ללמוד מהמשנה בפרקי אבות (א,ז): "נתאי הארכלי אומר: הרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע." משכן רע, שהוא רע כשכן, "לא מנש": הרחק! אבל מפרש התפארת ישראל: מרשע - "שהוא רע רק לשמים (חילוני, אבל "מנש"), ד"ק (מספיק) שלא תתחבר עמו, שלא תלמד ממעשיו, אבל לא תתרחק ממנו" מותר, ואפילו מצוה למי שיכול לעמוד בנסיון כמשה ויוסף לגור לידו, כפי שמסיים התפארת ישראל: "אולי כשיראה שאינך שונא, תזכה להחזירו בתשובה". לאו דווקא על ידי שתניח לו תפילין אלא קודם-כל על ידי שאתה כאדם שומר מצוות תהיה "מנש", תתנהג כאדם מוסרי, כמובא מסכת יומא (פו.): 'ואהבת את ה' אלהיך', שיהא שם שמים מתאהב על ידך, שיהא קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים, ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו - אשרי אביו שלמדו תורה, אשרי רבו שלמדו תורה." ואנו נוסיף: אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' א-לוהיו!